Излази сваки дан осим недељних и празника.
У Србији: на годину 120 гр., на 60 гр., на 3 месеца 30 гр. ч.; у трији: на годину 17 фор. и 76 без штемплариие.

ВИДОВ ДАН

За огласе плаћа се по 2 гр. чарш. од врсте за три пута.
Непаплаћена писма примају се само од дописника и шиљу се на редакцију; а пренумерацију у наплаћеном писму прима администрација. Рукописи се не враћају.

БРОЈ 175. У ПОНЕДЕОНИК 3. ОКТОБРА 1866. ГОДИНА VI.

У Београду, 3. Октобра

Човек је слободан на пољу политичкога као и наравственога рада; може да иде двојим путовима: путем среће за своју отаџбину, за своју народност, и обратно путем, који у несрећу мора да одведе и земљу и народ.

Историја нам је рода нашег показала истина да човек може да погреши и у једном и у другом кругу овога свог рада.

Али кад може да буде да човек наравствено постаје бољи, то може и политички да поступа умесније: искуство и зрелија увиђавност могу то да израде.

На жалост морамо да признамо да у неких народа, као и у лица не може ни искуство, ни наука почињених ствари ништа да промени.

То нам на велику тугу, јер једнако идемо путем помирљивости међу угарским народностима, засведочава у погледу племенитога народа мађарског па ново једна мађарска брошира, која сад скоро изађе под именом: „Мађарска Политика“.

А шта је језгро овој брошири? Ево шта је:

Аустријска се политика мора променити из темеља, јер после онога што се зби на Садови, царство не може више имати преимућствене политике немачке. А која политика треба сад? Између три начина, која се предлажу, између централизма, дуализна и федерализма, мађарском је писцу дуализам најбољи. Аустрија мора и пристати на то, јер Угарска је средотежа царству. Немаца је — с њиховим централизмом — мало, Словена такође, јер ма да „сачињавају већину житељства“ међу собом су јако поцепани, а и „зар да чешка или хрватска народност носи културу на исток?“ „Срба је тако мало, да их није вредно ни бројити.“

Ето то је од прилике ток мисли у брошире.

Сваком политичару, који није испуњен предрасудама и не зна за политичко-народан фанатизам, мора на први поглед очевидно бити, да ова брошира забацује све фактичке одношаје, и само каже шта би писац рад а не и шта је у ствари.

Наравно — истина је да су 18 милиона Словена у царству аустријском по географским одношајима и по вери подељени, али из тога не излази да се они размимоилазе и у својим политичким начелима. Чеси, Хрвати, Срби, Словенци, па и Словаци слажу се сви да им у Аустрији ваља имати законит, равноправан положај. Наравно је да то траже само средствима законитим, али и никада и никако не ће се оставити те своје основне мисли.

Пољаке истина чини се да је за сад обузела нека вртоглавица, но историја нас учи да Пољаци и не умеју бити реални политичари. Али знамо извесно да ће ова периода уступити место другој: периоди трезвености и освешћења. Сврха нису они, но само су средство к сврси, а чим се иста постигне, одмах ће остављени бити на страну: „црнац је учинио што је дужан био, црнац може сад да иде“ — врло на скоро ће се рећи. Питамо поштованог писца: не зна ли како је нека народност, која му је врло блиска, прошла с таком улогом? Ако се не сећа тога, то му кажемо: сравни, господине, историју своје отаџбине од год. 1741 с историјом њеном даљих година амо.

С тога не треба рачунати на то, што су словенске стихије у Аустрији различите, јер тад би се правио рачун без крчмара.

Писац признаје да би чешка краљевина могла на мерило да се стави с угарском, али мисли да „чешка и хрватска народност нису позване да на исток носе културу“: — Мађари су дакле промисао истока? Ту су само промењене улоге. На европскоме истоку преимућствено пребивају Словени, па зар Словени, који су просветом напредни, нису ти, који би изображеност могли ту да распрострањавају; него је то Мађар, који се према словенском југоистоку на жалост с неком особитом милином ставио у положај опозиционалан, а шта више — кажемо изреком — и непријатељски?! Не може бити да се ту мислило озбиљно.

А што се тиче оне надметности, по којој не ће ни да се разбира за Србе, јер их је „тако мало, да их није вредно ни спомињати“, то не разумемо никако. Ако су се ту мислили Срби православне вере, онда наравно има право да их с ону страну Саве нема на број много; али молили бисмо писца да расуди ово што ћемо му казати:

1) Које називљете „Шокцима“, и то су Срби; разлика вере престала је разлучавати децу једне народности, нити ће их икад више поцепати.

2) А шта ли мислите о Србима, који су изван граница угарске земље? Народност се не раздваја политичким границама — Срби су сви народна јединица. Па хоћете л' и сад рећи да је Срба тако мало, „да није ни вредно узимати их у рачун“? Срби с ону страну Саве у народном се погледу ослањају на своју браћу, била ова где му драго, па тако представљају у Угарској народност, која би се „рачунати“ могла.

3) Србе у Угарској ваља бројити не по количини глава, већ по тежини њине моралне моћи, — а и умете ли да оцените ту моћ? Верујемо да не знате како је било у време Запоље, Ракоције, Бетлена, али време од пре 18 година јамачно ћете познавати, јер сте га и сами проживели: па можете ли да речете да Срби нису ништа? Та они су баш и осујетили до сад све искључиве планове, за којима иђаше „*велика*“ народност мађарска!!....

А кад се овако ни пода шта узма и управо одриче народност словенска, нарочитопак српска, какав положај мисле Мађари да заузму при решавању источног питања, а ово ће по свој прилици скорим искрснути? Хоће ли да их таласи догађаја поплаве? Или хоће л' моћи олако да одоле великој спази народа, који хоће да се ослободе? Слепац би морао бити, који би таково што мислио.

Мађари би имали велику улогу на југоистоку: корачајући на врху слободе и равноправних народа могли би да оснују себи будућност, коју не ће никаква сила оборити; хоће ли дакле као и оно краљ неки у старо доба да сами себи будућност своју разоре? Како ли би за то народно самоубијство одговарали својим потомцима?

Као што рекосмо, ми смо увек били па и сада смо једнако за политику помирења и изравнања међу угарским народностима, јер мислимо да ће само тако залоге имати и самосталност круне св. Стевана и слобода њезиних народа; али шта да мислимо кад се још из средине мађарске чују оваки гласи, као што су у писца поменуте брошире? Доиста човек би морао да очајава за судбину Угарске, кад се не бисмо ипак још могли надати да ће се међу Мађарима можда и у дванаестом часу наћи људи, који би је спасли.

Ми још не ћемо да утрнемо последњу искру овог надања, па препоручујемо и светујемо нека се има добро на уму положај југоистока *какав је доиста у ствари;* можда онда за Мађаре, који, као што их и историја њихова учи, лепе будућности могу да имају само у свези са словенским народностима земље своје, не ће бити све изгубљено. —

ДВА НОВА ГЛАСА О ИСТОЧНОМ ПИТАЊУ.

„Европа“ пита шта ће европске државе радити у погледу истока, па на то питање одговара врло смутно. „Хришћанска Енглеска — вели — верна је својој историјској улози те заклања Турке. Порта хоће да прекине дипломатске сношаје с грчким краљевством, и заступник енглески потпомаже је у томе. Са своје стране и Француска иде тим путем. Најпосле и аустријска ескадра ће да отиде у критске воде. Ето то су заштитници Хришћана на истоку.... Европа је изгубила своју равнотежу. Љуља се као лађа, коју тера бура, а и саме крепке главе, кад је опасност ту подвргавају се колебању магнетске иглице. Што нам оно износе као ново начело — слободу алијанције, коју не можеш ни назвати новошћу, права је бесмислица. Па мало је и то: то је порицање сваке политичке наравствености и на просто се проглашава безнаравствена влада интереса, узетих и зло и добро... Европа једва се опоравила од потреса, који у прах претворише уговоре, и савезе, и конфедерације, а ето већ јој опет превратом прети питање веома важно, јер спада међу питања која су општег значаја. Ватра се угаси на једном месту да се после опет распали на другом. Исток позива запад на нову крстачку војну; но са жалошћу опажавамо, где хришћанске државе наваљују к њему побуђене не општом вером како је било у средњем веку, већ поцепане међу собом како још нигда, носе тамо своје частољубиве мачте и саможиве тежње. Источне ствари искрсоше им са свим из ненада и и европским се државницима чине као нека сфинкса — тако се не могу да нађу.... У старој је Европи све старо: стара политика, стари државници, који предвиђају потоп па га загађују а не ће да граде себи лађу. Кад год. 1856 за зеленим столом направише трактат, који се очевидно никад извршити не ће, сви одахнуше говорећи: „Потрајаће десетину година.“ Десет година — то је вечност за старце. А за народе? Ето они се буде при треску пушака, при покољу и пустошењу. Крв тече, свак се стара за се а нико нема да стане међу те што се бију. Сви мисле само како да ствар одложе. Но одлагање није расправа, и буре се не одлажу по жељи думенције и морнара. Што год бива на континенту, све ишчезава испред крваве зоре, која покрива исток.“

У лондонском „Економисту“ читамо овај чланак: „Ми судимо да је са свим извесно да је турскоме царству — као европскоме царству — судбина решена Мало је њих који ће, доиста познајући и разумевајући стање његово или прави карактер његов, жалити кад оно падне. Сад пошто су лорд Палмерстон и лорд Росел оставили позорницу и однели собом своје застареле назоре, и сад кад је г. Лајард њиховим одласком спао на сразмерно врло мало моћи, — не ће се — како ми мислимо — наћи ни један енглески државник, који би хтео да се умеша или рад одржања турске царевине или рад узалудног продужавања и повлачења њезиних самртних мука. Она се не може, са свим је очевидно да се не може држати својом сопственом снагом; а баш у наше дане имамо ми пуно доказа да опстанак државе једне, која нема довољне унутрашње животне снаге него је ваља подржавати или неизменљивом трпељивошћу или непрекидном заштитом од стране других, тешко да може бити што друго него извор опасности и немира свима осталим. Немогућно је више порицати или прикривати да је отоманска раса у Европи изгубила своју животну снагу; бројем и енергијом она живо опада, све и онде где је задржала као ратничке особине, њезина војничка способност и у личноме и у материјалном погледу постала је врло незнатна кад се сравни с другим народима; оно чим је надмашала расе што су под њезином владом, а што је некада и у неком погледу било са свим очито, сад је скоро са свим изгубљено и нема га; а кад нема више тога, онда нема више ни узрока за што да постоји, оно чим се правдало господарство турско збрисано је. Турска нити се поправља, нити напредује, нити учи, нити се мења; а напредовање у нашем веку услов је и закон живота. Њезина вера забрањује сваку еластичност, сваку измену, поправку, сваку нову мисао. Фанатизам вере њезине, који је некада био снага њезина, данас је а и одавно слабост њезина. Турска раса *нема будућности;* а кад се то каже онда је све казато.“

ПОГЛЕД ПО СВЕТУ.

Потврде уговора о миру међу Аустријом и Италијом измењане су у Бечу 30. пр. м. у подне а јуче је уговор тај имао бити обнародовао и у Бечу и у Флоренцији. Пуномоћник италијански генерал Менабреа сутра дан је био код цара на ручку, и кажу да ће остати у Бечу као посланик краља Виктора Еманујила, а за аустриског посланика у Флоренцију ићи ће барон Кибек. Војска аустријска још пре се почела повлачити из Млетачке. На име 28. пр. м. отишла је из Пескијере, а сутра дан и из Мантове, и одмах за тим дошли су Италијани. Прекјуче је имала отићи и из Лењага. Из самих Млетака пак кад ће отићи још није познато.

Шајкашка једна депутација, предвођена г. Ђорђем Стратимировићем, дошла је у Беч и 29. пр. м. излазила пред цара молити да се у границу не насељавају туђинци; цар ју је — као што кажу — примио милостиво и обећао да ће им се молба узети у призрење, рекавши: „Моји граничари имају вазда првенствено право.“ Цар полази сутра у Чешку и Моравску да обиђе места, где су били бојеви. У Праг ће приспети 8. ов. м. и пробавиће ту пет дана. Патенти, којима се сазивљу земаљски сабори, већ су готови и обнародоваће се 12. ов. м. Угарски сабор отвориће се 3. Нов. У патенту, којим се он сазива, биће речено да ће се Угарској дати министарство пошто се задовољно сврше договори о заједничким пословима. „Нов. Фрмблт.“ уверава да ће барон Бајст доиста постављен бити за министра спољашњих дела, а у том случају кнез ће Метерник бити председник у министарском савету и министар царскога двора. Ово би била нова манифестација противу Пруске, а доиста и кажу да је у Бечу преовладала партија, која је Пруској непријатељска, и наваљује да се склопи алијанција с Француском, која је сад према Пруској охладнела. Није дакле чудо што има гласова, који потврђују да се Пруска приближује Русији.

Руска штампа без престанка живо се занима галичким питањем и изражава се о Аустрији с великом огорченошћу. „Инвалид“ каже да би Аустрија могла изравнати разлику међу пољском и руском народношћу у Галицији кад би Русима дала једнака политичка права, али до тога не ће доћи кад поставивши непријатеља руске народности даје превагу народности пољској. „Три стотине година Пољаци се трудише да галичке Русе лише њиного народног карактера одузимајући им свако политичко право, па руска се стихија ипак одржала. Гроф Голуховски није човек, који би историју читавих векова могао заћуткати; он ће учинити да немири и агитације не престану никад, и Пољацима ће допустити да у Галицији иду за сањаријама, којих су се у Подолији и Литви морали одрећи. Из оваких прилика могу међу суседима да произађу незгоде и уопште опасности за мир.“ „Моск. Вједомости“ узимајући у заштиту погажене галичке Русе теше их речима спаситељевим: „Ко до краја претрпи, биће спасен.“ „У Европи наступа време страшно и грозно. Ето иде женик у поноћи, и блажен слуга, којег нађе да не спава, а недостојан је, ког затече да дрема!“

Договори међу Саксонијом и Пруском са свим стоје, и изгледа као да им не ће скоро бити крај, јер војска саксонска не само не креће се из Аустрије, но још и размешта се ту у зимње станове. Међу тим од стране Пруске официрима је и војницима из саксонске војске, који би се молили да зарад опорављења у здрављу свом или зарад преких домаћих потреба могу доћи кући, допуштено је да пребивају у Саксонији.

На народној скупштини у Виртембергу 28. пр. мес. почела се да претреса адреса, којом се има одговорити на престолну беседу. Хелдер с неколико другова предлагаше да се у адресу стави, да Виртемберг треба да ступи у савез са северним државама под управом пруском. Ремер рече: ако сте противни да не ступимо у северни савез, онда ћете учинити на руку да буде оно, што иначе не бисте хтели, учинићете да сва Немачка постане једна држава. Министар Варнбилер примети да му положај његов не допушта да се изјасни у смотрењу тога, што се предлаже савез с Пруском. Митнахт брањаше адресу како је од дотичног одбора поднесена; не ће да се Виртемберг придружи северном савезу а да се нема залоге за слободу и за сложну обрану ако би земља немачка била нападнута.

Холандски је краљ издао прокламацију „својим драгим земљацима и поданицима“, позивајући их да буду при избору нових заступника и тиме покажу шта желе.

У Паризу је расположеност међу житељством постала озбиљна како одавно није била. Ток, којим политички догађаји пођоше ове године, није Французима по вољи. К томе долази и болест цара Наполеона, искршавање источног питања и приближавање часа где ће мехиканско питање имати да се реши веома жалосно. Париска једна кореспонденција означује расположеност тамошњу овим речима: „Овде је врло жалостиво; многе кише и разливи реке потопише земље те је грозно слушати разне појединости о тој несрећи, и милиони ће требати да се оштећеном народу притече у помоћ. А жалостиво је и што се чује из Бијарица; нек болест царева и није опасна, нека је и спекулација само што се једнако разносе немирни гласи, ипак болови од камена у бешици приморавају силног владаоца да се уздржава у свему и што се посла и удовољства тиче, па у следству тога ни трага нема сјајним јесењим забавама, које пређашњих година привлачише к себи очи пола Европе. Ове године не ће бити ни походе у Компјењу, и кажу да ће се цар кад дође из Бијарица одмах настанити у Сен-Клуду; ту је и цару и царици много пријатније, него у двору тилеријском, у коме је пуно смутних спомена.“ Што се болести цареве тиче, на сваки начин биће претерани гласови, који се разносе, јер по најновијим извештајима цар је 29. пр. м. прегледао војску у Бајони; али опет зато нису ни са свим неосновани, јер се потврђује да је доиста професор Лангенбек из Берлина заједно и с другим неким немачким лекарима одазван да се с царевим лекарима саветује да ли је нужно да се предузме операција и да ли ће је болесник моћи да издржи. Неки на име лекари мисле да се операција предузети мора, па и сам цар наваљује да се предузме, а други опет не даду ни по што. Један париски дописник „Алг. Цтг.“-а пише: „Овде се свашта којешта опасно шапуће. Заиста има и много претераности, али би са свим природно било, ако се потврди, да је од стране владе учињено све што треба за случај ако би цар умрио. Разуман домаћин распореди своју кућу за времена — а друго све оставља на Бога. Стање се наше наравно карактерише што никоме не иде у главу да ће моћи регенство да се одржи. Што се не зна шта ће бити после смрти Наполеона III., то Французима душу обеспокојава.“

У једним новинама читамо да Француска чека да у Енглеској падне торијевачко министарство, па ће онда одмах заједнички с Енглеском, Аустријом и Италијом предузети пољско питање у свези с источним. У опште тилеријски кабинет жели да се опет тесно скопча с Енглеском, и либерална партија нема ништа противу тога. „Тамс“ на име држи да би зарад источног питања најбоља била алијанција енглеска. Од аустријског пријатељства не нада се Француској Бог зна каква успеха, а и сумња да је царство аустријско кадро штогод да изради.

О стању ствари на острву Криту стигли су извештаји и турски и грчки. По турском извештају устаници су сатерани у планине а у неколико и са сува и с мора затворени, па је Мустафа-паша имао 20. пр. м. са свих страна ударити на њих. За неке од њих каже се да хоће да се покоре, и породице грчке, које су се биле разбегле, да се враћају својим кућама. По грчкоме пак извештају војска је турско-мисирска са свим побијена; Хришћани су неколико хиљада њих заробили, а после их опет отпустили, пошто су дали реч да се у Криту не ће више борити. Мустафа-паша покушавао је 18. пр. м. да ослободи један корпус турски, који је у Кандону блокован, али га устанци узбише натраг у Канеју, а после тога Турци су попалили седам хришћанских села. „Тр. Цтг.“ по непосредним гласовима из Кандије каже да су се устаници решили да борбу наставе до крајности, и молише консуле да им породице могу отићи с острва. У Ретиму су продрли до самог града, а у стању су да се држе још шест месеца. Командант народне гарде у Атини пуковник Коронео потајно је отишао међу устанике. Но ако је истина што једна најновија депеша из Атине јавља, можда ће скорим цела ствар на острву лећи мирно. На име по тој депеши Киритли-паша добра је плода принео, па је прилика да не ће још дуго трајати те ће се уклонити тегобе, које Хришћане држе у немиру. Атински листови саопштавају писма, која је критска скупштина писала генералу Калергису и шта је овај њој одговарао. Калергис светује једнако да се не прекорачују границе мирна протеста.

По гласовима из Цариграда од 29. пр. м. Омер-паша је главни стан премештен у Маћедонију, а у Епиру и Тесалији има сакупљене војске 30.000, и још се из Варне шиљу тамо осам баталиона. Из Енглеске су дошле новосаграђене фрегате оклопнице. Забрањене су све јелинске новине, које излазе на страни, а домаћима је препоручено да смотрене буду кад говоре о критским стварима. Румунска је ствар ограничена још само на неке точке, које се тичу етикете, и министар Штирбеј тога ради долази опет у Цариград. За Јосифа Карама чује се да је сакривен у неком женском манастиру на Ливану.

Војне операцијеу Антитавру започете се. У Абазији побуна је са свим стишана. Устаници, који су ухваћени с оружјем у руци, сви су погубљени, а остали су праћени у Тифлис да им се тамо суди. Више од 200 девојака, које су Абасињани били отели, враћено је својим породицама. И племе дагестанско настањено по бреговима око касписког мора, које се било побунило, Руси су приморали те им се покорило.

Последња прекоморска пошта донела је извештаја из Калкуте, који допиру до конца месеца Августа. У Бирми су бунтовници прво били ухватили краља а после га опет пустили пошто се мораше разбећи. Европљанима, који су тамо настањени, није никакве штете нането. У источној Индији, где још једнако влада велика глад, подижу се гласи који пишту да се Бирма присвоји. У Јокахаму је дошао херцег д'Алензон, син херцега Немурског, па хоће да иде походити Једо. У Кандахару се Шир-Али-кан спрема да удари на Азира- и Афцулу-кана. У Мисиру је река Нил опала.

„Ла Либерте“ наваљује са свом пресудношћу да Француска раскрсти с Мехиком, те с Хуарецом нек се пусти у договоре и целој тамошњој ствари учини крај. Овим у неколико добија потврду што „Ендепанданс“ казује да царева ствар стоји веома зло. По најновијим извештајима царева је војска имала неколико бојева с републиканцима, али се не каже ништа како су испали. Генерал Кастињија идући из Дуранга сместио се с главним станом у Леону. Ово је учињено да се војска искупи на окуп, а тако је заповедио врховни заповедник у следству новог распоређаја.

Вођ ирских фенијанаца, који је оно утекао из Дублина и сад се бави у северној Америци, по имену Стефенс, објавио је својим пристаоцима да ће се у Ирској започети борба још ове године. У Канади су јако поплашени и држе за цело да ће фенијанцима бити нападнути. Овима једнако стиже оружје.

ОГЛАСИ.

При свем томъ што є судъ обштине вароши Београда обзнаномъ, подъ 9. Юлія ов. год. К.№ 1187. изданомъ у свима новинама србскимъ, позвао све грађане, кои порезу плаћаю, да у дотичне квартове данакъ за ђурђевско 1866. полгодіє непремено до 26. Августа одређеномъ судскомъ званичнику донесу и измире, то ни до данасъ овай данакъ ни трећиномъ грађанства ніє измиренъ.

Ова ладнокрвность поєдины грађана у испуняваню дужности спрамъ државе принудила є судъ ово-обштински да и по други путъ явнимъ путемъ позове све оне кои до сада данакъ државни измирили нису, да такавъ непремено одъ данасъ за 10 дана званичницима судскимъ у дотичне квартове положе; иначе ће судъ противу оны, кои до тогъ времена данакъ не измире. закона средства употребити.

№ 1704. Издано одъ стране обштинскогъ суда 29. Септембра 1866 у Београду. (2—3)

ЈЕДАН ДУЋАН између Морица Лебла, дуванџије, и Стојана Б. Поповића, трговца, спрам старог здања даје се од Митрова дана под кирију. Упитати ваља код потписаног.

У Београду, 29. Септембра 1866

(3—3) **СТОЈАН Б. ПОПОВИЋ.**

Тражећи ожалошћеном срцу родитељском утехе у саучешћу поштоване публике, јављамо зн нцима и пријатељима да нам је кћи

КАТАРИНА,

ученица више девојачке школе, у 13-тој години својој ноћу између 2. и 3. ов. м. у 11½ сахата после кратог болована преминула. Погреб је данас у 4 сахата по подне.

У Београду, 3. Октобра 1866.

АТАНАСИЈЕ ГЕОРГИЈЕВИЋ,
секретар конзисторије,
са женом својом ЈЕЛЕНОМ.

Издаје и уређује Милош Поповић.

У државној штампарији.